

به نام خدا

عنوان: سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع)

چکیده*

"سبک های زندگی فرهنگی نمایانگر و خالق نمادها و معانی نمادین هستند، همان کیفیتی که از زندگی بشر به جا می ماند و به نسل های آینده منتقل می شوند (1983، Peterson)" یا "سبک فرهنگی سبکی است که بر دآوری های زیبا شناختی ترجیحات ذوقی مردم استوار است (خادمیان، ۱۳۸۷۹) "سبک زندگی فرهنگی زیر مجموعه مفهوم کلی و عام سبک زندگی (lifestyle یا life of style) است .

این پژوهش در پی اثبات این نظریه است که سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع) متمایز و برجسته تر از دیگر مولفه های سبک زندگی ایشان است . هرچند که امام در دیگر مولفه های سبک زندگی نیز سبک زندگی خاص خود را دارند.

روش این پژوهش اسنادی و کتابخانه ای است و با رجوع به اسناد و بررسی وضعیت دوران زندگی و بررسی شرایط، و موقعیت زندگی امام صادق (ع) به اثبات نظریه برتری و تمایز سبک زندگی فرهنگی پیشوای ششم، نسبت به دیگر مولفه های سبک زندگی او می پردازد .

هدف این پژوهش نظریه پردازی و روشن کردن عوامل تاثیر گذار سبک زندگی فرهنگی یکی از بزرگترین چهره علمی جهان اسلام در غالب مفهوم علمی سبک زندگی می باشد .

یکی از یافته های این مقاله نشان دادن که امام صادق (ع) در دوران کودکی، نوجوانی و جوانی مستقیم در معرض فضای فرهنگی محیط اجتماعی خود قرار داشته که

کلید واژگان ، سبک زندگی ، سبک زندگی فرهنگی، سبک زندگی امام صادق (ع)

همایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

مقام معظم رهبری

*سلیمان غلام شاهی دانشجوی دکتری جامعه شناسی (گرایش مسائل اجتماعی ایران)
(دانشگاه آزاد واحد دهقان

مقدمه

شناخت کامل امام صادق (ع) و شناخت سبک زندگی فرهنگی امام به طور خاص از عهده هیچ پژوهشگری بر نمی آید زیرا درک جنبه های الهی زندگی و شخصیت ایشان بسیار ژرف و عمیق است که از تیر رس هر پژوهشگری دور خواهد ماند. اما در این پژوهش در حد بضاعت ناچیز علمی، پژوهشگر سعی دارد در غالب مفاهیم و اصطلاحات امروزی علوم اجتماعی سبک زندگی فرهنگی امام را روشن کند.

شاید این پژوهش جزء معدود پژوهش هایی باشد که می تواند امید این نظریه باشد که علوم انسانی به ویژه جامعه شناسی می تواند و توانایی این را دارد که بتواند یک مفهوم دینی و اسلامی را با متد و روش هایی علوم اجتماعی بشناسند.

در این پژوهش از دیدگاهها و اندیشه های صاحب نظران غربی مانند بوردیو و فوت به طور مستقیم جهت شناسایی سبک زندگی فرهنگی امام صادق استفاده شده است و از اندیشه های دیگر اندیشمندان مانند سوئل، گیدنز و دیگران به طور غیر مستقیم جهت شناسایی سبک زندگی و سبک زندگی فرهنگی استفاده شده است که در نوع خود بی نظیر است.

تاکنون جسته و گریخته در بیشتر متون دینی و اسلامی که درباره امام صادق نگاشته شده است ویژگی ممتاز و برجسته امام صادق را (ع) علم آموزی و شخصیت علمی ممتاز ایشان را مشخص کرده اند اما در قالب یک سیستم و نظام فکری به نام سبک زندگی این جنبه شخصیت ایشان مورد تجزیه و تحلیل قرار نگرفته بود که برای اولین بار این اتفاق در این پژوهش افتاده است.

در این پژوهش ضمن معرفی مفاهیم سبک زندگی به طور کلی و سبک زندگی فرهنگی به طور خاص زندگی و شخصیت امام را به گونه یک کیس تجربی در غالب سبک زندگی فرهنگی معرفی می کند. و پس از بحث و نظر به این نتیجه می رسد که اگر بخواهیم با مفاهیم علمی امروزی بحث کنیم سبک زندگی امام با مصرف کالاهای فرهنگی که انجام داده است، سبک زندگی فرهنگی است.

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

بی گمان این اثر عاری از نقد و نظر نخواهد بود به ویژه که در مورد شخصیت یکی از بزرگترین شخصیت اسلامی است که توجه به جنبه هایی از شخصیت او بی شک محقق را از توجه به دیگر جنبه های شخصیت های ایشان غافل می کند امید است این مقاله مورد نقد منتقدین قرار بگیرد تا به صورت شیواتری پس از باز بینی مورد استفاده دوستداران و شیعیان آن حضرت قرار بگیرد.

چهار چوب نظری

سبک زندگی مفهومی است که از دهه هفتاد میلادی وارد علوم اجتماعی شد و جامعه شناسان این مفهوم را به جای مفاهیم کلیدی خود مانند طبقه و پایگاه به کار گرفتند و سبک زندگی دامنه مفهومی گسترده ای را در تحلیل های جامعه شناختی راز آن خود کرد.

"سبک و شیوه بیشترین توانایی را برای بیان ویژگی های دارد که همه دنیای فعالیت ها را در خود خلاصه کرده است مانند یک معادله که یک منحنی در آن خلاصه شده است (مهدوی کنی، ۱۳۸۷: ۵۴)

مفاهیم

۱- تعریف لغوی سبک

"در زبان های مختلف از ترکیب سبک زندگی در شکل های مختلف یاد شده. در زبان آلمانی "lebensstil" و در زبان انگلیسی در شکل "life style" و همچنین

"life of style" و "living" در گذشته و امروزه بیشتر به صورت lifestyle استفاده شده است

۲- تعاریف لغت نامه ای سبک زندگی

تعریف واژه سبک در لغت نامه ها مانند آکسفورد و لانگ من معانی گوناگونی درج شده است که به طور خلاصه می توان به موارد زیر اشاره کرد.

الف- نوع، روش، سبک اثاثیه"، "شکل دادن به طراحی چیزی (مانند موی سر) یا شی (مانند تکه ای از یا اسباب و وسایل) به خصوص آن چنان که به نظر جالب و جذاب آید.

ب- شیوه و روش انجام چیزی به خصوص شیوه های که برای فرد، گروهی از مردم، مکان یا دوره ای، نوعی (typical) باشد. اجرا یا انجام اموری که تمایز دهنده فرد یا

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

مقام معظم رهبری

گروه یا سطح یا ... خاصی باشد. نوع تصور و فردیتی که در افعال و سلیقه های شخص ارائه میشود.

ج - مد به خصوص در پوشیدن .

۳- تعاریف مفهومی سبک زندگی

به خاطر گستردگی مفاهیم و مصادیق سبک زندگی هر اندیشمندی بنا به دل بستگی ها و زمینه مطالعاتی خود به گوشه ای از ابعاد سبک زندگی می پردازد و سعی می کند سبک زندگی را با توجه به آن بعد تعریف کند که در زیر به آن تعاریف می پردازیم

الف- سبک زندگی مفهومی تعریف ناپذیر!

برخی جامعه شناسان مانند "روبرتز" اعتقاد دارند نمی توان یک تعریف واحد از سبک زندگی ارائه داد و جامعه شناسان باید فقط اهمیت تعریفی را که پذیرفته برجسته سازند . "فقط هرکس مجبور است اهمیت تعریفی را که پذیرفته است با نشان دادن یافته های جدید حاصل از آن توجیه کند ." (وبلاگ علی اصغر سعیدی)

ب- سبک زندگی به منزله انتخاب های متنوع جهان مدرن

انتخاب های متعدد و پیچیده در جهان معاصر گیدنز را بر آن داشته است که مفهوم انتخاب را وجه ممیزه سبک زندگی بداند.

"گیدنز، در «تجدد و تشخص»، مفهوم سبک زندگی را یکی از جالب توجه ترین نمونه های «پروژه ی تأملی خود»، می داند و آن را در درون مفهوم وسیع تر مدرنیته و انتخابی شدن زندگی طرح می کند.

"سنت یا عادات و رسوم جا افتاده، بر حسب تعریف، زندگی را در محدوده ی کانال هایی تقریباً از پیش تعیین شده به جریان می اندازند. تجدد، اما فرد را رو در روی تنوع غامضی از انتخاب های ممکن قرار می دهد و به دلیل آنکه دارای کیفیتی غیر شالوده ای است (گیدنز، ۱۳۸۳: ۱۱۹)" یا همچنین "در دوره ی پساسنتی و مخصوصاً در مدرنیته

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

سقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

ی متأخر، با اینکه گزینه های زندگی نامحدود نیستند ولی از آن جا که دیگر، نقش های اجتماعی توسط جامعه بر افراد تحمیل نمی شود و یا کمتر تحمیل می شود، انسان ها باید سبک زندگی خود را «انتخاب» کنند. (گیدنز، ۱۳۸۴: ۱۳۸۶)

"چینی در کتابی که به نام سبک زندگی در ۱۹۹۶ منتشر کرد می نویسد: «پدیده سبک زندگی محصول کتمان ناپذیر توسعه مدرنیته است (خادمیان، ۱۳۸۸: ۲۱)

ج- سبک زندگی به منزله مصرف

بر خلاف گذشته که قدرت تولید و داشتن ابزار تولید، طبقه طور سبک زندگی افراد را مشخص می کرد امروزه چگونگی مصرف کردن وجه مشخصه تمایز افراد از یکدیگر و به طور کلی گروهها از یکدیگر است. " سبک زندگی روش الگومند مصرف و درک و ارزشگذاری فرهنگ مادی و غیر مادی است (خادمیان، ۱۳۸۸: ۳۶)"

"مصرف در نظر ما (وبر) به این موضوع معطوف کرده است که چگونه مصرف به ابزاری برای نشان دادن تمایزهای اجتماعی تبدیل شده است. او استدلال می کند که فرهنگ زندگی کردن (سبک زندگی و امثال آن) حوزه ی مهمی از مبارزه ی طبقات و گروه های اجتماعی است. به اعتقاد بوردیو، مصرف فرهنگ، خواه آگاهانه و تعمداً و خواه ناخواسته و ناآگاهانه، این کارکرد اجتماعی را دارد که تفاوت های اجتماعی را مشروعیت می بخشد (استوری، ۱۳۸۶: ۲۶۸ به نقل از رستگار: ۶۸).

"سویل بعد از بحثی مفصل درباره تعریف سبک زندگی می نویسد: «... که الگوی مصرف قابل مشاهده ترین و بهترین شاخص سبک زندگی است ... (وبلاگ علی اصغر سعیدی)"

د- سبک زندگی به منزله روش های متمایز زیستن

گوناگونی شیوه های مختلف زیستن گروهی را بر آن داشته است که از این وجه مهم زندگی اجتماعی، سبک زندگی را تعریف کنند

"بر اساس آرای وی (ویلیام لیرز) سبک های زندگی روش های متمایز زیستن است که توسطه گروه های مختلف مردم بر گزیده می شود به عبارت دیگر سبک زندگی یک الگوی متراکم رفتاری در امر مصرف است (خادمیان، ۱۳۸۸: ۱۸)"

مقام معظم رهبری

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

"او (سوبل) سبک زندگی را شیوه های متمایز زندگی نامید و معتقد است که می توان با سنجش رفتار بروز یافته و قابل مشاهده شاخص سازی نمود و در تحقیقاتی به سبک های زندگی دست یافت (خادمیان، به نقل از Veal 1388: 143)"

و- سبک زندگی به منزله هویت

به نظر می رسد هویت و سبک زندگی از نظر مفهومی در هم آمیخته می باشد

"سبک زندگی نیز مانند هویت است: یعنی اینکه سبک زندگی که مردم دارند بخشی از هویت شان است. برخی مانند چینی (chaney) می گویند سبک زندگی مهمترین منبع هویت است."

"گیدنز که در میان متاخرین بیش از دیگران دغدغه هویت انسان در جهان مدرن را دارد بر آن است که سبک زندگی را می توان به مجموعه ای کم و بیش جامع از عملکردها تعبیر کرد که فرد آنها را به کار می گیرد چون نه فقط نیازهای جاری او را بر می آورد بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود بر گزیده است (خادمیان، ۱۳۸۸: ۱۹)"

س- سبک زندگی به منزله مجموعه ارزش ها و رفتارها

"محمد فاضلی در کتاب مصرف و سبک زندگی تعاریف مربوط به سبک را به دو گروه عمده تقسیم میکند، مجموعه تعاریفی که سبک زندگی را از جنس رفتار می دانند و ارزشها و نگرشها و جهت گیری های ذهنی را از دایره این مفهوم بیرون میگذارد.....دسته دوم تعاریف سبک زندگی تعاریفی هستند که که بیشتر جنبه روانشناختی دارند و در تعریف این مفهوم جمع رفتار و ذهنیت را در نظر می گیرند (خادمیان، ۱۳۸۸: ۲۴)"

ش- سبک زندگی تعریفی طبقاتی

هر چند طبقه مفهومی قدیمی در سبک زندگی دارد و به ویژه از زمان مارکس مبنای تحلیل محوری شد و با فرو پاشی کمونیسم کم کم مفهوم طبقه در حاشیه قرار گرفت اما متاخرین نیز آن را به گونه ای دیگر به کار برده اند.

"در واقع سبک زندگی در اندیشه ی بورديو مبنايي طبقاتي دارد به عبارتي موقعيت طبقاتي افراد، عادت واره ها و اشتغالات فرهنگي متمایزي را شکل مي دهد و در نتیجه

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تکلیفات بود.

سبک های زندگی مختلفی را بوجود می آورد. یکی از موارد تفاوت های فرهنگی طبقاتی که بورديو بدن اشاره می کند در صرف غذا است. او استدلال می کند که مردان طبقه ی کارگر غذاهایی را ترجیح می دهند که گوشتی و شکم پرکن باشند که تایید کننده ی حس مردانگی خاص این طبقه است. بدین ترتیب، آن ها ماهی را به دلیل این که بیش از حد نرم و زنانه است و به اندازه ی کافی آدم را سیر نمی کند، دوست ندارند. به عکس مردان طبقه ی متوسط ماهی را می پسندند، دقیقاً به این دلیل که نرم، سبک و سالم است، پختن آن نیازمند مهارت و صرف آن مستلزم ظرافت است که این امر حکایت از سبک بخشی دارد. در واقع تحقیر مادیت و کارکرد، روشی است برای آن که طبقه ی متوسط و بالا مدعی منزلت اخلاقی بالا تری باشد به گونه ای که هر چه یک عمل یا سبک زندگی انتزاعی تر و صوری تر باشد آن عمل یا سبک زندگی به همراه دست اندرکاران آن، به لحاظ اخلاقی و زیبایی شناختی برتر خواهد بود (سیدمن، ۱۳۸۶: ۲۰۱)

د-سبک زندگی به منزله انتخاب یک رهیافت از بین موانع

همانگونه که ملاحظه شد هر اندیشمندی بنا به دل بستگی مطالعاتی خود با توجه به شاخصی از سبک زندگی به تعریف آن پرداختند اما این گونه تعاریف بنا به قول منطقیون جامع نیست زیرا هر کدام جنبه از سبک زندگی را روشن کرده اند به عنوان نمونه با مفاهیم تمایز، انتخاب، مصرف، هویت، خواسته اند سبک زندگی را تعریف کنند نگارنده با توجه به این خلاء برای سبک زندگی تعریفی به دست آورده که ویژگی آن پرداختن به خود مفهوم سبک زندگی است. که سبک زندگی از دیدگاه نگارنده این چنین است:

"برجسته بودن یک مجموعه کنش های ذهنی یا عینی فرد از میان محدودیتهای ذهنی و موانع عینی در محیط زندگی را سبک زندگی بنامیم. (غلام شاهی)"

این تعریف ویژگی های رفتاری، ذهنی، انتخاب در قلمرو سبک زندگی را که از مهمترین شاخصه های سبک زندگی است را دارا می باشد.

سبک زندگی فرهنگی

با جدا سازی شاخص های زندگی مادی از غیر مادی انواع سبک زندگی به نام های سبک زندگی مصرفی و فرهنگی به وجود می آید

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تحولات بود.

"زمان، پول، تخصص یا کارایی شاخص سبک زندگی مادی و رفتارهای فراغتی شاخص های سبک زندگی غیر مادی هستند (خادمیان، ۱۳۸۸: ۲۶)"

خلق نمادها و معانی و به طور کلی مصرف کالاها و فرهنگ از جنبه های معنوی فرهنگ از شاخص های سبک زندگی فرهنگ است

"سبک های زندگی فرهنگی نمایانگر و خالق نمادها و معانی نمادین هستند، همان کیفیتی که از زندگی بشر به جا می ماند و به نسل های آینده منتقل می شوند (Peterson, 1983)"

"درسبک زندگی فرهنگی باید به جای تاکید بر درآمد، شغل یا تحصیلات باید بر معیارهای فرهنگی چون الگو های قریحه و ذوق تاکید ورزید، از میان ترجیحات متمایز فرهنگی است که سبک زندگی فرهنگی رخ می نماید (خادمیان: ۱۳۸۲، ۳۲)"

تفاوت ها و گوناگونی های سبک زندگی فرهنگی است که موجب تمایز گروه ها، قوم ها و قبیله ها از یکدیگر می شوند.

"سبک های زندگی فرهنگی می تواند به صورت یک گروه بندی عاطفی و موثر مثل یک قبیله یا تبار که از میان نمادها، سبک های رفتاری، قریحه و منش برآمده است جلوه گر شود (بوردیو: ۶۳۲: ۱۹۹۹)"

سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع)

هر چند اندیشمندان علوم اجتماعی در باره این که چه عواملی موجب می شود که افراد رو به مصرف فرهنگی بیاورند و سپس در سبک زندگی فرهنگی جایی بگیرند اتفاق نظر ندارند و هر کدام میزان مصرف کالاها و فرهنگ را به عواملی چون شغل (تارو) جنسیت (سولیان) آموزش (اوسیم) نسبت دادند اما از میان آنها بوردیو و جان فوت به عواملی اشاره کرده اند که در تبیین و تشخیص سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع) می توان از آنها بهره جست

"به زعم بوردیو مصارف فرهنگی از میزان بهره مندی از سرمایه فرهنگی نشات می گیرد و شاخص های سرمایه فرهنگی، تحصیلات رسمی، پیشینه خانوادگی و فرهنگ شغلی می تواند باشد (خادمیان ۱۳۸۷: ۲۳)"

همایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تکلیفات بود.

تحصیلات، پیشینه خانوادگی و فرهنگ شغلی از شاخص های سرمایه فرهنگی است که بوردیوبه آن اشاره کرده است و نگارنده سعی دارد این سه شاخص را در زندگی امام بررسی کند که اگر این سه شاخص در زندگی امام برجسته باشد نشان دهنده این است که سبک زندگی امام سبک زندگی فرهنگی است

برخورداری شاخص تحصیلات و پیشینه خانوادگی در زندگی امام صادق (ع) به این گونه است که شرایطی مصرف کالاهای فرهنگی را برای او تسهیل می کند و سبک زندگی فرهنگی او را نسبت به دیگر سبک های زندگی برجسته می کند زیرا بنا به مدارک تاریخ اسلام امام علی (ع) در میان اطرافیان پیامبر بیشترین زمان را با پیامبر گذراند و از کودکی در محضر پیامبر بود و از محضر او نهایت علم آموزی و مکارم اخلاقی را انجام داد و سپس امام علی (ع) نیز آن میراث علمی و اخلاقی را به فرزندان خود یعنی امام حسن (ع) و امام حسین (ع) آموخت و آنان نیز سینه به سینه به فرزندان بعدی خود آموختند تا نوبت به امام صادق (ع) رسید که جز معدود امامانی است که این فیض را داشت که مدت زمان زیادی را با پدر و پدربزرگش بگذراند تا در محضر آنها علم آموزی و کسب اخلاق کند یعنی از مقایسه دو تاریخ تولد و وفات امام باقر (ع) (سال ۵۷ تا ۱۱۴ هـ.ق) و امام صادق (ع) (سال ۸۳ تا ۱۴۸ هـ.ق) مدت زمان ۳۱ سال به دست می آید که مدت زمانی است که امام صادق و امام باقر هر دو زنده بوده اند و امام صادق توانسته است از محضر پدر خود کسب علم و اخلاق کند اگر مدت زمان کودکی امام را نیز کم کنیم باز هم نشان دهنده این است که امام صادق (ع) دوران نوجوانی و جوانی خود را مستقیم در این فضای فرهنگی گذرانده است و باعث گرایش امام به سبک زندگی فرهنگی شده است .

از جهت فرهنگ شغلی نیز چون امام باقر (ع) مدت زمان زیادی از عمر خویش را با گفتگو ها و مناظرات علمی فراوان گذراند و فضای زندگی او چه در خانه و چه در بیرون خانه مانند مسجد فصای فرهنگی بوده است به گونه ای که لقب باقر العلوم به معنایی شکافنده علم را به او اختصاص می دهند این فضا یا فرهنگ شغلی بی گمان در شخصیت امام صادق (ع) و برتری و تمایز سبک زندگی فرهنگی او نسبت به دیگر اما مان تاثیر بسیاری داشته است .

"حضرت صادق تا سن ۱۲ سالگی معاصر جد گرامیش حضرت سجاد بود و مسلماً تربیت اولیه او تحت نظر آن بزرگوار صورت گرفته و امام (ع) از خرمن دانش جدش خوشه چینی کرده است . پس از رحلت امام چهارم مدت ۱۹ سال نیز در خدمت پدر

همایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تکلیفات بود.

بزرگوارش امام محمد باقر (ع) زندگی کرد و با این ترتیب ۳۱ سال از دوران عمر خود را در خدمت جد و پدر بزرگوار خود که هر یک از آنان در زمان خویش حجت خدا بودند، و از مبدأ فیض کسب نور می نمودند گذرانید (سایت تبیان)"

محیط اجتماعی و سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع)

به جز عوامل تحصیلات و پیشینه خانوادگی و فرهنگ شغلی که بورديو از عوامل گرایش افراد به سبک زندگی فرهنگی می داند که این جنبه ها در زندگی امام صادق (ع) برجسته بود، اندیشمندی دیگری چون جان فوت تغییرات و تحولات محیط اجتماعی را علت گرایش و روی آوری افراد به سبک زندگی افراد به سبک زندگی فرهنگی می داند و

"تغییرات و تحولات محیط اجتماعی بر میزان و نوع مصارف فرهنگی موثر است (فوت ۲۰۰۲)"

محیط اجتماعی که در گزینش سبک زندگی فرهنگی امام صادق (ع) موثر بوده است را به طور مختصر می توان به محیط جغرافیایی سیاسی و فرهنگی، علمی تقسیم کرد.

محیط جغرافیایی

از نظر محیط جغرافیایی امام صادق و امام باقر هر دودر مدینه به دنیا می آیند و در همان شهر زندگی می کنند و به شهادت می رسند که این امر ساکن بودن در یک شهر خود باعث می شود روابط فرهنگی و اجتماعی بسیار زیادی را با دیگران و به ویژه با دانشمندان و اهالی علم داشته باشند.

شرایط سیاسی

دوران ناپایداری و تزلزل قدرت اموی و انتقال قدرت از اموی به عباسی فضایی آرام را برای امام پنجم و ششم شیعیان فراهم کرده بود تا در فضای غیر متمرکز قدرت و آری از فشار سیاسی به نهادهای فاسد و مستبد به اندیشمندان کاری نداشته باشند نهادهای علمی و فرهنگی در هر کشوری رشد خواهد کرد که این امر در زندگی امام اتفاق افتاد.

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تکلیفات بود.

"زندگی پر بار امام جعفر صادق (ع) مصادف بود با خلافت پنج نفر از بنی امیه (هشام بن عبدالملک - ولید بن یزید - یزید بن ولید - ابراهیم بن ولید - مروان حمار) و دو نفر از خلفای عباسی (سفاح و منصور) نیز در زمان امام (ع) مسند خلافت را تصاحب کردند (سایت تبیان)"

شرایط فرهنگی، علمی

دوره خلافت عباسیان بود، دوره تحول فرهنگی اسلامی بود. در آن دوره، خود مسلمانان برخی رشته‌های علمی تأسیس کرده بودند. نیز کتبی در رشته‌های علمی و فلسفی از زبانهای یونانی و فارسی و هندی ترجمه کرده یا مشغول ترجمه بودند. نخله‌ها و رشته‌های کلامی و فلسفی به وجود آمده بود، دوره برخورد عقاید و آراء بود. حتی دهریین و مادیین که در آن وقت به نام "زنداقه" خوانده می‌شدند، آزادانه عقاید خویش را اظهار می‌داشتند.

"عصر برخورد مکتبها و ایده نولوژیها و عصر تضاد افکار فلسفی و کلامی مختلف بود، که از برخورد ملت‌های اسلام با مردم کشورهای فتح شده و نیز روابط مراکز اسلامی با دنیای خارج، به وجود آمده و در مسلمانان نیز شور و هیجانی برای فهمیدن و پژوهش پدید آورده بود..... نهضتی لازم بود، تا هم حقایق دینی را از میان خرافات و موهومات و احادیث جعلی بیرون کشد و هم در برابر زندیقه‌ها و مادیها با نیروی منطق و قدرت استدلال مقاومت کند و آرای سست آنها را محکوم سازد. گفتگوهای علمی و مناظرات آن حضرت با افراد دهری و مادی مانند "ابن ابی العوجاء" و "ابو شاکر دیصانی" و حتی "ابن مقفع" معروف است. ابو حنیفه رئیس فرقه حنفی درباره امام صادق (ع) گفت: من فقیه تر از جعفر الصادق کسی را ندیده‌ام و نمی‌شناسم به یکی از شاگردان و اصحاب خود به نام "مفضل بن عمر" فرمود که در کتابی به نام "توحید مفضل" هم اکنون در دست است. مناظرات امام صادق (ع) با طبیب هندی که موضوع کتاب "اهلیلجه" است نیز نکات حکمت آموز بسیاری دارد که گوشه‌ای از دریای بیکران علم امام صادق (ع) است. جابر یکی از افراد عجیب روزگار و از نوابغ بزرگ جهان اسلام است. در تمام علوم و فنون مخصوصا در علم شیمی تألیفات زیادی دارد، و در رساله‌های خود همه جا نقل می‌کند که (جعفر بن محمد) به من چنین گفت یا تعلیم داد یا حدیث کرد. از اکتشافات او اسید ازتیک (تیزاب) و تیزاب سلطانی و الكل است. وی چند فلز و شبه فلز را در زمان خود کشف کرد.

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.

در دوران "رنسانس اروپا" در حدود ۳۰۰ رساله از جابر به زبان آلمانی چاپ و ترجمه شده که در کتابخانه های برلین و پاریس ضبط است. (سایت تبیان)

تحلیل مضمون احادیث علم محور

به جزء موارد فوق از دیدگاه دیگری که می توان به برتری سبک زندگی امام صادق (ع) پی برد این است که به جز القابی است که به او می دهند او را به خاطر نهادینه کردن علمی فقه شیعه رییس مذهب شیعه جعفری می نامند که این انتساب القاب نشان از برتری سبک زندگی فرهنگی اوست و همچنین در تحلیل مضمون برخی از احادیث و کتب ایشان است که در آنها اهمیت علم و علم آموزی به گونه ای به نظر می رسد علم و پایبندی به دیدگاه علمی محوریت تمامی احادیث ایشان است و این دیدگاه در تمام احادیث ایشان در هر موضوعی است که در زیر چند حدیث با با موضوع علم انتخاب شده است که د زیر چند نمونه آن را آورده شده است.

"هرکدام از شیعیان ما که دین شناس نباشد چیزی در او نیست زیرا اگر کسی آگاه مذهبی نداشته باشد مخالفان او را گمراه خواهند نمود بدون این که خودش توجه داشته باشد (بحار الانوار جلد ۱-ص ۲۰۶)"

"مطالعه بسیار و پی گیر در مسائل علمی باعث شگفتی عقل و تقویت نیروی فکرو فهم است (الحدیث جلد ۲ ص ۵)"

"هر که برای خدا علم بیاموزد و بدان عمل کند و به دیگران بیاموزد در مقام های بلند اسمانها عظیمش خوانند و گویند آموخت برای خدا و عمل کرد برای خدا و تعلیم داد برای خدا (اصول کافی ج ۱ ص ۴۱)"

"هر چیز زکاتی دارد و زکات علم این است که به اهلس یاد دهی (بحار ج ۱۰۴ ص ۹۵)"

علم خویش را بنویس و میان برادرانت انتشار بده و هنگامی که مرگت فرا رسید نوشته هایت را برای فرزندان باقی گذار زیرا زمانی پر آشوب خواهد آمد که مردم به چیزی جز کتاب انس نتوانند یافت (وسائل الشیعه ج ۱۸ ص ۵۶)

بمایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

مقام معظم رهبری

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد تکلیفات بود.

"چون خدا خیر بنده ای را خواهد او را نسبت به دنیا بی رغبت و نسبت به دین دانشمند کند و به دنیا بینایش سازد و به هر که این خصلتها داده شود خیر دنیا و آخرت داده شده (اصول کافی، ج ۳، ص ۱۹۶) ۱"

"سلیمان دیلمی می گوید: به امام صادق - علیه السلام - عرض کردم فلانی در عبادت و دیانت و فضیلت چنین و چنان است. فرمود: عقلش چگونه است؟ گفتم نمی دانم. فرمود: پاداش به اندازه عقل است (اصول کافی، ج ۱، ص ۱۲)"

"امام جعفر صادق (ع): پیامبر خدا (ص) فرموده است: ما گروه پیامبران مأموریم که با مردم به اندازه عقل خودشان سخن بگوئیم. (اصول کافی، ج ۱، ص)"

"شخصی از امام صادق - علیه السلام - پرسید عقل چیست؟ فرمود: چیزی است که به وسیله آن خدا پرستش شود و بهشت بدست آید. آن شخص گوید: گفتم پس آنچه معاویه داشت چه بود؟ فرمود: آن نیرنگ است، آن شیطنت است، آن نمایش عقل را دارد، ولی عقل نیست. (اصول کافی، ج ۱، ص ۱۱)"

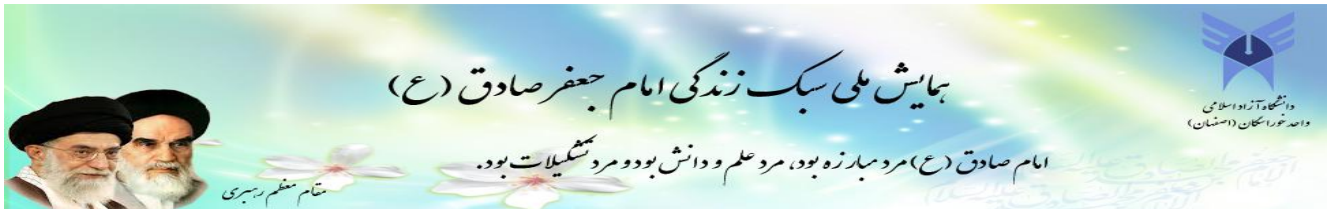
"امام جعفر صادق (ع): پیامبر خدا فرموده است: ای علی هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست. (اصول کافی، ج ۱، ص ۳۰)"

"طلب العلم فریضة. امام جعفر صادق (ع): کسب دانش واجب است. (اصول کافی، ج ۱، ص ۳۵)"

بحث و نتیجه گیری

سبک زندگی فرهنگی امام جعفر صادق (ع) پیشوای بزرگ ششم شیعیان نسبت به دیگر سبک های زندگی او برجسته تر و متمایز تر می باشد و این امر به خاطر استفاده ایشان از کالاهای فرهنگی و فضای فرهنگی مانند پیشینه خانوادگی، تحصیلات، فرهنگ شغلی و محیط اجتماعی ایشان بوده است. هر چند امام در دیگر سبک های زندگی نیز جایگاهی دارند اما سبک زندگی فرهنگی او متمایزتر است.

این پژوهش هیچ گاه نخواست است از ارزشهای علمی و الهی و ذاتی این شخصیت بکاهد که این جنبه از شخصیت ایشان را اندیشمندان دیگر که در این حوزه صاحب نظر هستند بحث و گفتگو می کنند.

امید است در این تلاش علمی گوشه ای از شخصیت و سبک زندگی فرهنگی امام ششم برای دوستدارانش روشن شده باشد.

کتابنامه

خادمیان، طلایه (۱۳۸۷) سبک زندگی و مصرف فرهنگی. تهران موسسه جهان کتاب
فاضلی، محمد (۱۳۸۳) مصرف و سبک زندگی، تهران
گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶) جامعه شناسی آنتونی گیدنز. ترجمه حسن چاوشیان، تهران، نشرنی
مهدوی کنی، محمد سعید (۱۳۸۷) دین. سبک زندگی، تهران دانشگاه امام صادق (ع)
مختاری و مرضیه (۱۳۸۹) جامعه شناسی کیفیت زندگی، تهران انتشارات جامعه شناسان

سایت ها

سایت تبیان

ویکی فقه

دانلود بخش های از کتاب های اصول کافی و بحار الانوار و توحید مفضل از سایت های
مختلف مذهبی

پایان نامه ها

رستگار، یاسر (۱۳۸۷) بررسی سبک زندگی جوانان شیراز - دانشگاه اصفهان
غلام شاهی، سلیمان (۱۳۹۰) بررسی جامعه شناختی سبک زندگی همسران شاهد شهر
اصفهان - دانشگاه آزاد واحد تهران شمال

مقام معظم رهبری

همایش ملی سبک زندگی امام جعفر صادق (ع)

امام صادق (ع) مرد مبارزه بود، مرد علم و دانش بود و مرد مشکلات بود.